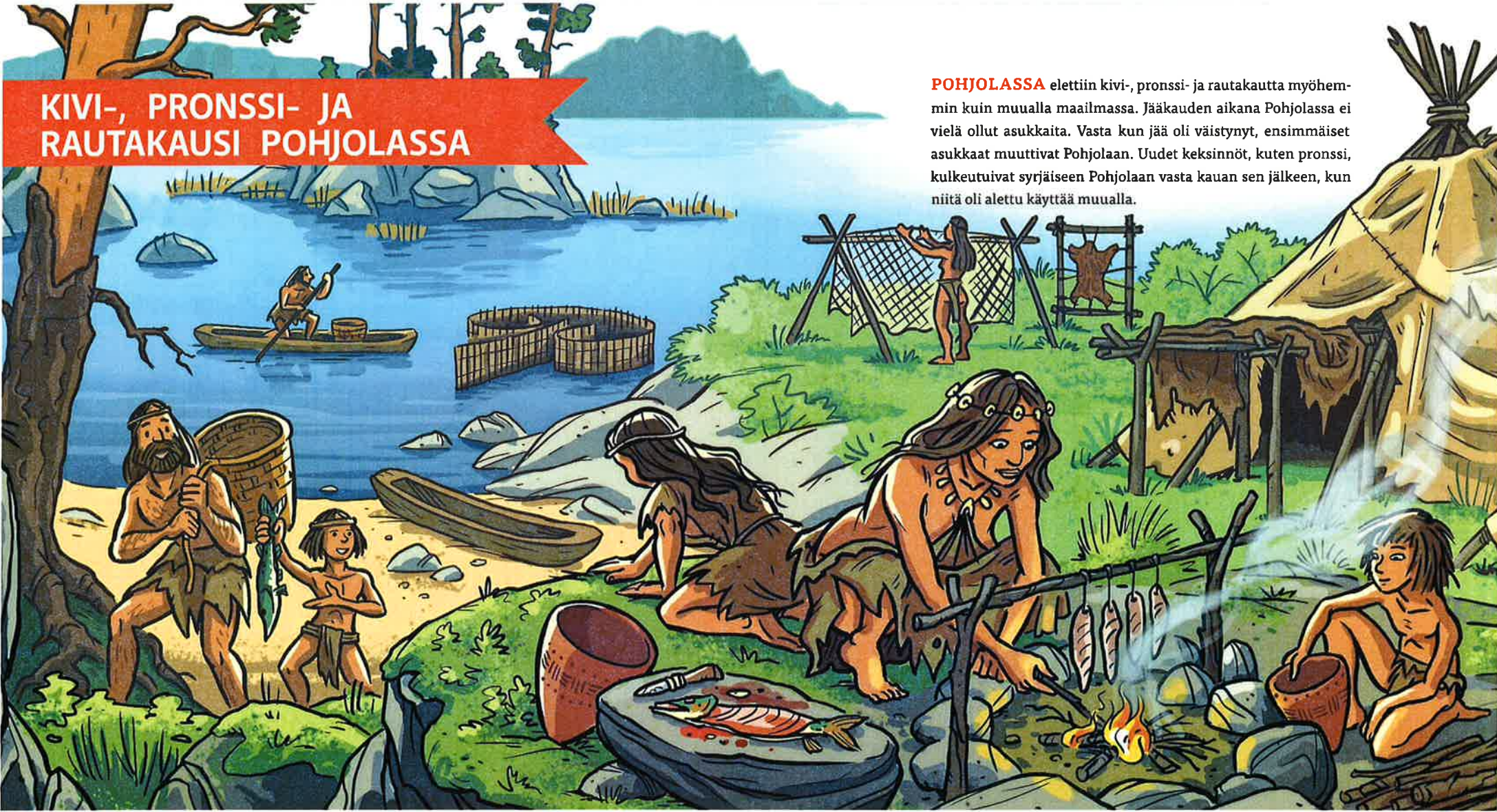

KIVI-, PRONSSI- JA RAUTAKAUSI POHJOLASSA

POHJOLASSA elettiin kivi-, pronssi- ja rautakautta myöhemmin kuin muualla maailmassa. Jääkauden aikana Pohjolassa ei vielä ollut asukkaita. Vasta kun jää oli väistynyt, ensimmäiset asukkaat muuttivat Pohjolaan. Uudet keksinnöt, kuten pronssi, kulkeutuivat syrjäiseen Pohjolaan vasta kauan sen jälkeen, kun niitä oli alettu käyttää muualla.

Metsästäjien kivikausi

Pohjola oli pitkään paksun jääkerroksen peittämä. Kun jää oli sulanut, Pohjolaan alkoi muuttaa ihmisiä. He metsästivät ja kalastivat eläkkeen ja valmistivat työkaluja puusta, luusta ja kivistä.

Ensimmäiset tulijat olivat metsästäjiä ja kalastajia

Jääkauden aikana noin 12 000 vuotta sitten Euroopan pohjoisten alueiden päällä oli jopa kolmen kilometrin paksuinen jääkerros. Silloin täällä ei asunut ihmisiä. Ilmasto lämpeni hitaasti, ja jääkerros alkoi vähitellen sulaa. Sulamisvaihe kesti noin 2 000 vuotta. Jään alta paljastuneeseen maahan alkoi kasvaa metsiä, joihin levittäytyi muualta metsäpeuroja, hirviä, karhuja, mavia ja muita eläimiä.

Ensimmäiset ihmiset tulivat Pohjolaan eläinten perässä. Heistä tiedetään melko vähän. He metsästivät ja kalastivat ja siirtyivät paikasta toiseen sen mukaan, missä parhaat metsästysmaat ja kalaisimmat vedet kulloinkin olivat. He käyttivät työkaluja ja pyyntivälineitä, joita he valmistivat puusta, luusta ja kivistä.

Ruuhi ja reki olivat kulkuvälineitä

Talvisin kivikauden ihmiset liikkui suksilla tai mahdollisesti koirien vetämällä reellä. Rekeä saattoi vetää myös ihminen. Kesäisin vene oli kätevä kulkuväline, koska asuinpaikat olivat yleensä järven rannalla tai joen varrella. Veneet olivat yhdestä puusta veistettyjä ruuhia tai puusta ja eläinten nahasta tehtyjä isompia veneitä.

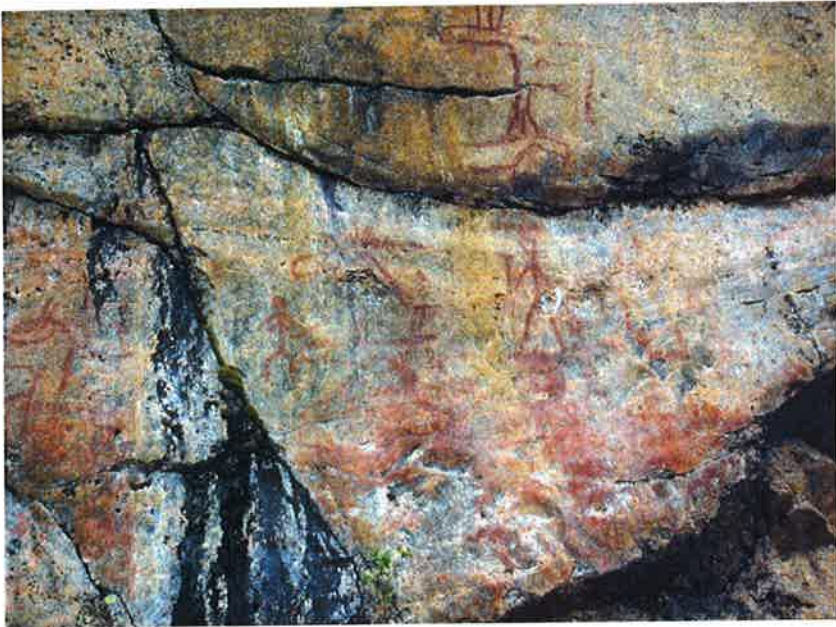
Ihmiset asuivat pienissä yhteisöissä

Ihmiset elivät yleensä pienissä yhteisöissä, joissa oli 10–20 jäsentä. Yhteisön jäsenet auttoivat toisiaan ravinnon hankinnassa ja huolehtivat muutenkin toisistaan. He rakensivat yksinkertaisia, hirsirunkoisia taloja, joissa oli turvekatto, tai kevyitä kotarakennelmia. Kota oli helppo siirtää paikasta toiseen, kun asuinpaikkaa vaihdettiin. Kodassa oli puiset tukirakenteet, joiden päälle oli levitetty eläinten nahkoja tai turkiksia. Kota oli lähinnä nukkumapaikka sekä suoja sateelta ja kylmältä. Siellä ei yleensä paljon oleskeltu.

Tuli osattiin sytyttää puusta tehdyn poran avulla. Keppiä pyöritettiin puupalaan koverretussa kolossa niin kauan ja niin voimakkaasti, että kipinät saivat lähelle tuodut tuohet tai muut sytykkeet leimah-

tamaan tuleen. Tulenteko ja muut kotitaskareet tehtiin ulkona. Ihmiset käsitelivät saaliiksi saatuja kaloja ja muita eläimiä, laittoivat avotulella niistä ruokaa sekä tekivät vaatteita ja työkaluja. Ruokia säilytettiin savesta tehdyissä suippopohjaisissa astioissa, jotka koristeltiin kampakuvioidulla. Palasia näistä astioista on säilynyt nykyaikaan asti. Osaa kivikaudesta kutsutaan ruukkujen koristekuvion mukaan kampakeraamiseksi ajaksi.

Astuvansalmen kalliomaalauksissa on kuvattu esimerkiksi ihmisiä ja hirviä.

Ruokaa saatiin kalastamalla ja metsästämällä

Ihmiset osasivat kalastaa monin eri tavoin. He käyttivät verkkoja, katiskoja, mertoja, onkia ja launeja. Launi oli siimaan kiinnitetty terävä puikko, joka työnnettiin syöttikalan sisälle. Kun isompi kala haukasi syöttikalaa, se jäi kiinni, koska launi kääntyi poikittain sen suussa. Joitakin kivikautisia kalastusvälineitä on säilynyt tähän päivään saakka. Eräältä suoniityltä on löytynyt kalaverkko, joka on yli 10 000 vuotta vanha.

Ihmiset saalistivat ravinnokseen hirviä, metsäpeuroja, karhuja, jäniksiä, hylkeitä, majavia ja lintuja. Lihan lisäksi he saivat

eläimistä nahkoja ja turkiksia. Ihmiset metsästivät usein yhdessä, koska yhteistyöllä saaliin sai helpommin kiinni. Tavallisimpia metsästysaseita olivat keihäs sekä jousi ja nuoli. Keihäissä ja nuolissa oli kiviset tai luiset kärjet. Eläimille viritettiin myös erilaisia ansoja. Kalastuksen ja metsästyksen lisäksi ihmiset keräsivät ravinnokseen ainakin marjoja ja juuria.

Kalliomaalaukset ja savipatsaat ovat löytöjä kivikaudelta

Kivikaudelta on säilynyt useita kalliomaalauksia. Ne on maalattu värillä, joka on sekoitettu rautapitoisesta punamultajauheesta ja rasvasta. Maalaukset esittävät

Vasarakirveskansa toi Pohjolaan uudenlaisia työkaluja ja astioita.

muun muassa hirviä, peuroja, metsästäjiä ja veneitä. Erityisen tunnettuja ovat Mikkelissä sijaitsevat Astuvansalmen kalliomaalaukset.

Kivikautisilta asuinpaikoilta on löytynyt myös pieniä savesta tehtyjä ihmis- ja eläinpatsaita. Niiden merkitystä tai käyttötarkoitusta ei tiedetä. Monet arkeologit ovat päättelleet niiden olleen jonkinlaisia pyhiä esineitä.

Vasarakirveskansa tuli etelästä

Noin 5 000 vuotta sitten Suomenlahden rannikoille muutti ihmisiä, joita sanotaan vasarakirveskansaksi heidän käyttämiensä kirveiden vuoksi. Samanlaisia kirveitä on löydetty myös Suomenlahden eteläpuo-

lelta. Sen vuoksi kansan arvellaan tulleen veneillä etelästä Suomenlahden yli.

Vasarakirveskansa osasi todennäköisesti viljellä maata ja pitää kotieläimiä. Nämä taidot ovat saattaneet tulla tänne heidän mukanaan. He toivat myös uusia työkaluja ja muita esineitä. Vasarakirveskansen käyttämät saviastiat olivat tasapohjaisia, ja niihin oli painettu nuoralla koristekuvioita. Vähitellen vasarakirveskansa sulautui aiemmin alueella eläneeseen väestöön.

Tehtävät

1. Miten ihmiset hankkivat ruokaa kivikaudella?
2. Millaisia työkaluja ja pyyntivälineitä kivikauden ihmiset käyttivät?
3. Kuvittele eläväsi kivikaudella. Mitä kaikkea teet yhden päivän aikana? Tee päiväsi kuvaava kalliomaalaus.

TÄRKEÄÄ

- Jääkauden jälkeen Pohjolaan tuli ihmisiä, jotka elivät metsästämällä ja kalastamalla.
- Kivikauden ihmiset käyttivät pyyntivälineitä, jotka oli tehty kivistä, puusta ja luusta.
- Ihmiset asuivat hirsirunkoisessa talossa tai kodassa.